

LOKALNO DJELOVANJE ZA GLOBALNE CILJEVE – LOKALNE AKCIJSKE GRUPE I ORGANIZACIJE CIVILNOG DRUŠTVA KAO POKRETAČI ODRŽIVOG RAZVITKA SLAVONIJE I BARANJE

Igor MAVRIN

Akademija za umjetnost i kulturu u Osijeku, Ulica kralja Petra Svačića 1f, Osijek, Hrvatska

imavrin@gmail.com imavrin@aukos.hr

Damir ŠEBO

Akademija za umjetnost i kulturu u Osijeku, Ulica kralja Petra Svačića 1f, Osijek, Hrvatska

damir.sebo1@gmail.com dsebo@aukos.hr

Sunčica KNEŽEVIĆ

Udruga za kreativni razvoj SLAP, Ulica Otokara Keršovanija 31, Osijek, Hrvatska
sunstojanovic@gmail.com

Sažetak

Države članice Ujedinjenih naroda u rujnu 2015. usvojile su program pod nazivom Transformacija našeg svijeta: Agenda za održivi razvitak do 2030. godine, kojim su definirale sedamnaest globalnih ciljeva održivog razvitka (SDG17), ujedno se obvezujući postići ih do 2030. godine. Globalni ciljevi održivog razvitka međusobno su povezani i daju odgovor na prepoznate globalne izazove u različitim područjima. Održivi je razvitak u suvremenom kontekstu podijeljen na tri jednako važne komponente: održivost životne sredine, ekonomsku održivost i društveno-političku održivost, koje su obuhvaćene definiranim ciljevima Agende 2030. Civilno društvo kao značajan element cjelokupnog globalnog razvitka prepoznato je u četverostrukim i peterostrukim helix modelima sustava inovacija, ravnopravno s državom, akademskom zajednicom, industrijom te okruženjem. Legitimni su predstavnici civilnog društva formalne zajednice – organizacije civilnog društva (OCD), nositelji neprofitnog, odnosno trećeg sektora, a njihovo djelovanje u velikoj je mjeri usmjereno prema zajedničkim ciljevima održivog razvitka. Značajnu ulogu u ostvarenju zajedničkih ciljeva održivog razvitka imaju i lokalne akcijske grupe (LAG), orijentirane prema unapređenju lokalnog okruženja te ispravljanju nejednakosti, a u Republici Hrvatskoj pravno su organizirane kao OCD-i, koji okupljaju predstavnike javnog, privatnog i civilnog sektora. U radu se istražuje na koji su način lokalne akcijske grupe i organizacije civilnog sektora s prostora Slavonije i Baranje angažirane na postizanju globalnih ciljeva održivog razvitka. Za potrebe istraživanja postavljene su tri hipoteze:

H1: Lokalne akcijske grupe (LAG-ovi) i organizacije civilnog društva (OCD-i) svojim djelovanjem pridonose ostvarivanju globalnih ciljeva za održivi razvitak (SDG17). H2: Lokalne akcijske grupe (LAG-ovi) i organizacije civilnog društva (OCD-i) na području istočne Hrvatske fokusirane su na realizaciju svih 17 globalnih ciljeva za održivi razvitak. H3: Misija i strateški ciljevi lokalnih akcijskih grupa (LAG-ova) i organizacija civilnog društva (OCD-a) u skladu su s globalnim ciljevima održivog razvitka. Istraživanje je provedeno intervjuiranjem lidera četiriju lokalnih akcijskih grupa te šesnaest organizacija civilnog društva, a rezultati dobiveni istraživanjem pokazuju da se organizacije civilnoga društva koje djeluju u navedenim LAG-ovima trude direktno ili indirektno pridonijeti realizaciji većine od 17 globalnih ciljeva za održivi razvitak, kao i da su njihove misije i strateški ciljevi usklađeni s globalnim ciljevima održivog razvitka.

Ključne riječi: četverostruki helix, peterostruki helix, globalni ciljevi održivog razvitka (SDG17), urbani razvitak, ruralni razvitak

Ključna poruka rada: Lokalne akcijske grupe i organizacije civilnog društva u Slavoniji i Baranji značajno pridonose postizanju globalnih ciljeva održivog razvitka, usklađujući svoje misije i strategije s Agendom 2030.

1. Uvod

Uvođenje globalnih ciljeva održivog razvoja (SDG 17) predstavlja ključni korak prema stvaranju održivije i pravednije budućnosti za sve. Među sedamnaest jednako važnih ciljeva, posljednji, sedamnaesti u nizu, naglašava važnost partnerstva na globalnoj, nacionalnoj i lokalnoj razini kao temelj za ostvarivanje ostalih ciljeva. Ovaj rad fokusira se na implementaciju tih globalnih ciljeva na lokalnoj razini, s posebnim naglaskom na regije Slavonija i Baranja u Republici Hrvatskoj.

Razumijevanje kako se globalni ciljevi mogu primijeniti i prilagoditi lokalnom kontekstu od ključne je važnosti za osiguravanje njihova uspješnog provođenja. U tom procesu, modeli četverostrukog i peterostrukog heliksa (spirale) predstavljaju inovativne pristupe koji uključuju različite dionike u kreiranju održivih rješenja. Četverostruka spirala inovacija uključuje suradnju između akademske zajednice, industrije, vlade i civilnog društva, dok peterostruka dodaje i ekološku perspektivu kao petu značajnu dimenziju. Ovi modeli potiču interdisciplinarnost i sinergiju između različitih sektora, čime se pak olakšava stvaranje održivih razvojnih strategija koje su prilagođene lokalnim potrebama i specifičnostima.

Slavonija i Baranja, kao regije s bogatim prirodnim i kulturnim resursima, suočavaju se s izazovima poput depopulacije, ekonomske stagnacije i ekoloških pritisaka. Implementacija

SDG 17 u ovim regijama zahtijeva inovativne modele suradnje i partnerstva kako bi se potaknuli održivi ekonomski i društveni razvoj. Kroz analizu postojećih inicijativa i potencijala za jačanje lokalnih partnerstava, ovaj rad istražuje kako organizacije civilnog sektora, odnosno udruge te lokalne akcijske grupe u Slavoniji i Baranji, podržavaju implementaciju globalnih ciljeva održivog razvitka.

1.1 Problem, ciljevi i istraživačka pitanja

Unatoč postojanju globalnih ciljeva održivog razvitka (SDG17), izazov je osigurati njihovu učinkovitu implementaciju na lokalnim razinama. Slavonija i Baranja suočavaju se s ekonomskim, društvenim i okolišnim problemima koji zahtijevaju koordinirano djelovanje različitih aktera, uključujući lokalne akcijske grupe (LAG-ove) i organizacije civilnog društva (OCD-e). Istraživački problem je prepoznati kako ove organizacije pridonose postizanju globalnih ciljeva održivog razvitka na lokalnoj razini, s posebnim fokusom na izazove specifične za Slavoniju i Baranju.

Na temelju definiranog istraživačkog problema, ciljevi istraživanja su sljedeći:

1. Ispitati u kojoj mjeri lokalne akcijske grupe (LAG-ovi) i organizacije civilnog društva (OCD-i) u Slavoniji i Baranji doprinose ostvarenju globalnih ciljeva održivog razvitka (SDG17).
2. Analizirati fokus aktivnosti LAG-ova i OCD-a u odnosu na 17 globalnih ciljeva održivog razvitka, te utvrditi koji su ciljevi najviše zastupljeni u njihovim programima i projektima.
3. Procijeniti usklađenost misije i strateških ciljeva LAG-ova i OCD-a u Slavoniji i Baranji s globalnim ciljevima održivog razvitka.
4. Predložiti preporuke za unapređenje djelovanja LAG-ova i OCD-a kako bi se povećao njihov doprinos održivom razvitku u Slavoniji i Baranji.

Ovi ciljevi omogućuju dublje razumijevanje uloge lokalnih aktera u ostvarivanju globalnih ciljeva te identifikaciju potencijalnih poboljšanja u njihovom djelovanju.

Na temelju navedenog istraživačkog problema i ciljeva istraživanja, formuliraju se sljedeća istraživačka pitanja:

- ▶ U kojoj mjeri i na koji način lokalne akcijske grupe (LAG-ovi) i organizacije civilnog društva (OCD-i) u Slavoniji i Baranji doprinose ostvarivanju globalnih ciljeva održivog razvoja (SDG17) na lokalnoj razini?
- ▶ Koji su globalni ciljevi održivog razvoja najviše zastupljeni u programima i projektima LAG-ova i OCD-a u Slavoniji i Baranji, i koji su razlozi za njihovu prioritetnost u odnosu na preostale?

- ▶ Kako su misije i strateški ciljevi LAG-ova i OCD-a u Slavoniji i Baranji usklađeni s globalnim ciljevima održivog razvoja?
- ▶ Koje prepreke i izazove LAG-ovi i OCD-i susreću u implementaciji globalnih ciljeva održivog razvoja na lokalnoj razini u Slavoniji i Baranji?
- ▶ Koje preporuke se mogu dati za unapređenje djelovanja LAG-ova i OCD-a kako bi se povećao njihov doprinos održivom razvoju u Slavoniji i Baranji?

Naglasak istraživanja bit će na LAG-ovima i OCD-ima s područja Osječko-baranjske županije.

2. Globalni ciljevi održivog razvitka u perspektivi

Globalni ciljevi održivog razvitka (Sustainable Development Goals – SDG) predstavljaju skup od sedamnaest ciljeva koje su Ujedinjeni narodi usvojili 2015. godine kao dio Agende 2030 za održivi razvoj. Ovi ciljevi imaju za cilj riješiti glavne izazove s kojima se suvremena društva suočavaju, uključujući siromaštvo, nejednakost, klimatske promjene, eroziju životne sredine te mir i pravednost (United Nations, 2015).

Sedamnaest ciljeva održivog razvitka definirani na razini Ujedinjenih naroda su sljedeći (United Nations, 2015):

- ▶ SDG1: Iskorjenjivanje siromaštva – Iskorijeniti siromaštvo u svim njegovim oblicima i osigurati socijalnu zaštitu za sve.
- ▶ SDG2: Iskorjenjivanje gladi – Okončati glad, postići sigurnost hrane, poboljšati prehranu i promicati održivu poljoprivredu.
- ▶ SDG3: Zdravlje i blagostanje - Osigurati zdrav život i promicati blagostanje za sve ljude svih dobnih skupina.
- ▶ SDG4: Kvalitetno obrazovanje – Osigurati inkluzivno i pravedno kvalitetno obrazovanje te promicati mogućnosti cjeloživotnog učenja za sve.
- ▶ SDG5: Ravnopravnost spolova – Postići rodnu ravnopravnost i osnažiti sve žene i djevojke.
- ▶ SDG6: Čista voda i sanitarni uvjeti – Osigurati dostupnost i održivo upravljanje vodom i sanitarnim uvjetima za sve.
- ▶ SDG7: Pristupačna i čista energija – Osigurati pristup pristupačnoj, pouzdanoj, održivoj i modernoj energiji za sve.

- ▶ SDG8: Dostojanstven rad i ekonomski rast - Promicati održivi, inkluzivni i održivi ekonomski rast, potpunu i produktivnu zaposlenost i dostojanstven rad za sve.
- ▶ SDG9: Industrija, inovacije i infrastruktura - Izgraditi otpornu infrastrukturu, promicati inkluzivnu i održivu industrijalizaciju te poticati inovacije.
- ▶ SDG10: Smanjenje nejednakosti – Smanjiti nejednakosti unutar i među državama.
- ▶ SDG11: Održivi gradovi i zajednice – Učiniti gradove i ljudska naselja inkluzivnima, sigurnima, otpornima i održivima.
- ▶ SDG12: Odgovorna potrošnja i proizvodnja – Osigurati održive obrasce potrošnje i proizvodnje.
- ▶ SDG13: Klimatska akcija – Poduzeti hitne mjere za borbu protiv klimatskih promjena i njihovih posljedica.
- ▶ SDG14: Život pod vodom – Očuvati i održivo koristiti oceane, mora i morske resurse za održivi razvoj.
- ▶ SDG15: Život na kopnu – Zaštititi, obnoviti i promicati održivo korištenje kopnenih ekosustava, održivo upravljati šumama, boriti se protiv dezertifikacije, zaustaviti i preokrenuti degradaciju zemljišta te zaustaviti gubitak bioraznolikosti.
- ▶ SDG16: Mir, pravda i jake institucije – Promicati mirna i inkluzivna društva za održivi razvoj, osigurati pristup pravdi za sve te izgraditi učinkovite, odgovorne i uključive institucije na svim razinama.
- ▶ SDG17: Partnerstvo za ciljeve – Ojačati sredstva za provedbu i revitalizirati globalno partnerstvo za održivi razvoj.

Globalni ciljevi održivog razvoja pružaju univerzalni okvir koji integrira njegove društvene, ekonomske i ekološke dimenzije. Ta je međupovezanost ključna jer prepoznaje da napredak u jednom području često ovisi o napretku u drugima. Primjerice, postizanje SDG 6 (Čista voda i sanitarni uvjeti) suštinski je povezano s SDG 2 (Nulta glad) i SDG 3 (Dobro zdravlje i dobrobit), budući da kvaliteta vode izravno utječe na sigurnost hrane i zdravstvene ishode (Wang i sur., 2022; Ortigara i sur., 2018). Nilsson i sur. naglašavaju da je razumijevanje ovih interakcija ključno za učinkovito kreiranje politike i raspodjelu resursa, budući da zanemarivanje međuovisnosti može dovesti do neželjenih posljedica (Nilsson i sur., 2018). Ova holistička perspektiva potiče zemlje da usvoje integrirane pristupe razvoju, čime se povećava učinkovitost njihovih strategija.

Ciljevi održivog razvoja također su ključni za poticanje globalnih partnerstava. Cilj 17 izričito poziva na partnerstva na svim razinama, prepoznajući da je suradnja između vlada, aktera iz privatnog sektora, civilnog društva i međunarodnih organizacija ključna za postizanje održivog razvoja (Stombelli, 2020; Gupta i Vegelin, 2016). Ciljevi održivog razvoja služe kao zajednički jezik i okvir koji može ujediniti različite dionike oko zajedničkih ciljeva. Na primjer, Lewis i suradnici (2021) raspravljaju o tome kako multinacionalna poduzeća mogu uskladiti svoje poslovanje s ciljevima održivog razvoja kako bi poboljšala legitimitet i odgovornost u zemljama domaćinima, potičući na taj način suradničko okruženje pogodno za održive prakse. Naglasak na partnerstva posebno je važan u suočavanju s globalnim izazovima kao što su klimatske promjene, gdje je kolektivno djelovanje neophodno za postizanje značajnog napretka (Honegger i sur., 2020).

Ciljevi održivog razvoja također pokreću sustavne promjene promicanjem inovativnih rješenja i praksi u različitim sektorima. Implementacija zelenih tehnologija i održivih praksi u industrijama kao što su građevinarstvo i poljoprivreda može značajno doprinijeti višestrukim ciljevima održivog razvoja, uključujući cilj održivog razvoja 11 (Održivi gradovi i zajednice) i cilj 12 (Odgovorna potrošnja i proizvodnja) (Cosentino, 2024). Ossiannilsson (2023) ističe ulogu otvorenih obrazovnih resursa u unapređenju cilja SDG 4 (Kvalitetno obrazovanje) i utjecaju na druge ciljeve, pokazujući kako obrazovne inicijative mogu katalizirati šire društvene promjene. Poticanjem inovacija i usvajanjem održivih praksi, ciljevi održivog razvoja mogu pomoći u stvaranju otpornih sustava sposobnih za prilagodbu budućim izazovima.

Važnost UN-ovih ciljeva održivog razvoja leži u njihovom sveobuhvatnom i integriranom pristupu rješavanju globalnih izazova. Poticanjem partnerstava, promicanjem sustavnih promjena i naglašavanjem međusobnih veza između različitih dimenzija razvoja, ciljevi održivog razvoja pružaju snažan okvir za usmjeravanje globalnih napora prema održivoj budućnosti. Njihova uspješna provedba ključna je ne samo za postizanje specifičnih postavljenih ciljeva, već i za osiguranje pravednijeg i održivijeg svijeta za buduće generacije.

3. Pregled literature – Lokalne akcijske grupe i organizacije civilnog društva u kontekstu održivog globalnog razvitka

U posljednjih nekoliko desetljeća model četverostruke spirale inovacija postao je ključan okvir za razumijevanje interakcije između različitih dionika u inovacijskim procesima. Tradicionalni model trostruke spirale, koji je obuhvaćao akademsku zajednicu, industriju i vladu, proširen je uključivanjem civilnog društva, čime se dodatno naglasila važnost participacije javnosti u stvaranju inovacija. Civilno društvo, koje uključuje medije, nevladine organizacije (NVO) i širu javnost, sada je prepoznato kao četvrta ključna komponenta koja omogućuje širu suradnju i brže odgovaranje na društvene izazove.

Model četverostruke spirale posebno je relevantan za regionalni razvoj, gdje se lokalne zajednice suočavaju s izazovima kao što su gospodarski rast, društvena kohezija i održivost. Lokalne akcijske grupe (LAG-ovi) koriste ovaj model kako bi okupile dionike iz različitih sektora, uključujući lokalne vlasti, privatni sektor, akademsku zajednicu i civilno društvo. Time se omogućuje stvaranje održivih i inovativnih rješenja prilagođenih specifičnim regionalnim potrebama. Suradnja među tim sektorima ključna je za mobilizaciju resursa i znanja, što rezultira povećanjem inovacijskog kapaciteta lokalnih zajednica. Model petostruke spirale dodatno proširuje ovaj okvir uključivanjem prirodnog okoliša kao ključnog faktora u procesu inovacija, osobito u kontekstu održivog razvoja. Time se naglašava važnost očuvanja okoliša i integracija ekoloških čimbenika u regionalne inovacijske strategije, što je od iznimne važnosti za ruralne zajednice. LAG-ovi, kao organizacije vođene zajednicom, imaju jedinstvenu ulogu u implementaciji ovog modela, povezujući različite dionike u stvaranju inovacija koje su društveno, ekonomski i ekološki održive.

Ovaj pregled literature analizira dosadašnja istraživanja koja se bave implementacijom modela četverostruke i petostruke spirale u kontekstu lokalnih akcijskih grupa i nevladinih organizacija, s posebnim naglaskom na njihovu ulogu u postizanju održivog razvoja, u kontekstu globalno definiranih zajedničkih ciljeva.

3.1. Model četverostruke spirale inovacija u kontekstu LAG-ova

Model četverostruke spirale inovacija (četverostruki helix; quadruple helix) predstavlja evoluciju ranijeg modela trostruke spirale (trostrukog helixa), koji se prvenstveno fokusirao na interakcije između akademske zajednice, industrije i vlade. Četverostruka spirala uvodi četvrtu komponentu: civilno društvo, koje obuhvaća medije i javnost (Shyiramunda i van den Bersselaar, 2024; Nordberg i sur., 2020). Četvrti stup postaje ključan jer priznaje ulogu društvenih dionika u procesu inovacija, čime se proširuje opseg suradnje potrebne za učinkovitu proizvodnju znanja i inovacije (Carayannis i sur., 2012; Kunwar, 2024; Prayudi i sur., 2020). Ovaj je model osobito relevantan za ruralni razvoj, gdje lokalne zajednice igraju ključnu ulogu u poticanju društvenih inovacija i održivog rasta (Nordberg i sur., 2020; Bótáné Horváth i sur., 2015). Integracija civilnog društva u inovacijski ekosustav omogućuje cjelovitiji pristup rješavanju društvenih potreba i izazova, budući da naglašava važnost javnog angažmana i povratnih informacija u razvoju novih tehnologija i usluga (Roman i sur., 2020; Nguyen i Marquès, 2021; Mineiro i sur., 2021). Četverostruka spirala inovacija unapređuje regionalne inovacijske sustave promicanjem međunarodnih veza i javno-privatne suradnje (Lew i sur., 2018). Također podržava provedbu strategija pametne specijalizacije u regijama EU-a kroz participativne procese (Roman i sur., 2020), a primjena modela proteže se na različite kontekste, uključujući četvrtu industrijsku revoluciju (Steenkamp, 2020) i teorije gospodarskog rasta (Afonso i sur., 2012).

Veze između modela četverostruke spirale i lokalnih akcijskih grupa (LAG-ova) posebno su značajne u kontekstu regionalnog razvoja i inovacija. LAG-ovi su organizacije temeljene

na zajednici koje imaju za cilj poticati lokalni razvoj kroz participativne pristupe, blisko usklađene s načelima modela četverostruke spirale. Oba okvira naglašavaju suradnju među različitim dionicima, uključujući lokalne vlasti, poslovni sektor, obrazovne institucije i civilno društvo, kako bi se stvorila održiva rješenja prilagođena lokalnim kontekstima (Mahyarni, 2024; Yusri i sur., 2022; Afonso i sur., 2012). Ta je sinergija vidljiva u načinu na koji LAG-ovi mobiliziraju resurse i znanje ovih različitih aktera za provedbu inovativnih projekata koji se bave specifičnim regionalnim izazovima, čime se jača gospodarski rast i društvena kohezija (Akmalluddin, 2023).

Dominantni fokus modela četverostruke spirale na zajedničko stvaranje znanja i inovacija u skladu je s operativnim strategijama koje koriste LAG-ovi. Poticanjem partnerstva među različitim sektorima, LAG-ovi mogu iskoristiti jedinstvene snage i uvide svakog dionika, olakšavajući dinamičniji i osjetljiviji inovacijski proces (Dubina i sur., 2011; Cunningham i sur., 2017; Wahdiniwaty i sur., 2022). Ovaj suradnički pristup ne samo da povećava učinkovitost lokalnih inicijativa, već i osnažuje zajednice uključivanjem u procese donošenja odluka, čime se usklađuje s naglaskom četverostruke spirale na sudjelovanje javnosti i društveni utjecaj (Medeiros i sur., 2020; Tursanurohmad, 2023; Carayannis i Campbell, 2013).

Nemala je važnost uloge digitalizacije i tehnologije u poboljšanju učinkovitosti LAG-ova i modela četverostruke spirale. Kako je istaknuto u recentnim studijama, integracija digitalnih alata i platformi može značajno poboljšati komunikaciju i suradnju među dionicima, omogućujući učinkovitiju razmjenu znanja i inovacije (Mahyarni, 2024; Yusri i sur., 2022; Pandjaitan i sur., 2022). Ova digitalna transformacija posebno je relevantna u kontekstu pandemije COVID-19, koja je naglasila potrebu za prilagodljivim i otpornim sustavima koji mogu odgovoriti na okolnosti koje se brzo mijenjaju (Wahdiniwaty i sur., 2022; Carayannis i Campbell, 2021). Prihvaćanjem digitalizacije LAG-ovi mogu poboljšati svoje operativne sposobnosti, čineći ih učinkovitijima u pokretanju lokalnih razvojnih inicijativa koje su usklađene s okvirom četverostruke spirale.

Nadalje, aspekt održivosti modela četverostrukoga helixa ključan je u kontekstu LAG-ova. Model potiče razmatranje čimbenika okoliša i integraciju ekoloških perspektiva u inovacijske procese (Mineiro i sur., 2021; Carayannis i Campbell, 2021). Ovo je posebno važno za LAG-ove koji su često usmjereni na održivi razvitak i odgovorno korištenje lokalnih resursa. Uključivanjem održivosti u svoje strategije, LAG-ovi mogu pridonijeti stvaranju otpornijeg lokalnog gospodarstva koje ne samo da zadovoljava trenutne potrebe, već i čuva resurse za buduće generacije (Afonso i sur., 2012; Sulikah i sur., 2021; Carayannis i Campbell, 2013).

Međudjelovanje između modela četverostrukog helixa i LAG-ova također naglašava važnost prilagodljivosti i kontinuiranog učenja. Oba okvira zagovaraju iterativne procese koji omogućuju usavršavanje strategija na temelju povratnih informacija i promjenjivih okolnosti (Akmalluddin, 2023; Wahdiniwaty i sur., 2022). Ova prilagodljivost ključna je

za poticanje inovacija, jer omogućuje dionicima da učinkovito odgovore na nove izazove i prilike koje se pojavljuju unutar njihovih zajednica (Prayudi i sur., 2020; Yusri i sur., 2022; Medeiros i sur., 2020). Prihvaćanjem kulture učenja i fleksibilnosti, LAG-ovi mogu poboljšati svoj utjecaj i osigurati da njihove inicijative ostanu relevantne i učinkovite tijekom vremena.

3.2. Model peterostruke spirale u kontekstu LAG-ova

Model peterostruke spirale (peterostrukog helixa; quintuple helix, QH) proširuje ranije okvire trostruke i četverostruke spirale, uključujući prirodno okruženje kao kritičnu komponentu u inovacijski ekosustav. Ovaj model naglašava međuigru između pet ključnih aktera: akademske zajednice, industrije, vlade, civilnog društva i okoliša, čime se olakšava sveobuhvatniji pristup rješavanju složenih društvenih izazova, posebno u kontekstu održivog razvoja Carayannis i sur., 2012; Kunwar, 2024; Carayannis i Campbell, 2012). Lokalne akcijske grupe kao organizacije vođene zajednicom, čiji je primarni cilj poticanje lokalnog razvoja kroz participativne pristupe, blisko su usklađene s načelima modela petostruke spirale. Veze između LAG-ova i modela peterostruke spirale mogu se razumjeti kroz nekoliko dimenzija.

Prvo, LAG-ovi utjelovljuju suradnički duh petostruke spirale uključivanjem višestrukih dionika u lokalnoj zajednici, uključujući lokalne vlasti, poduzeća, obrazovne ustanove i civilno društvo. Ova je suradnja ključna za rješavanje lokalnih potreba i poticanje inovacija koje odgovaraju specifičnim regionalnim kontekstima (Maya, 2022; Liyanage i Netswera, 2021). Naglasak modela peterostruke spirale na zajedničkom stvaranju i participativnom upravljanju u skladu je s operativnim strategijama LAG-ova, koje daju prioritet inkluzivnosti i angažmanu dionika u procesima donošenja odluka (Kholiavko i sur., 2021). Iskorištavanjem raznolikog znanja i resursa ovih dionika, LAG-ovi mogu implementirati inovativna rješenja koja doprinose održivom lokalnom razvoju (Rosdiana, 2020; Bikse i Rivza, 2017).

Drugo, ekološka dimenzija modela peterostruke spirale posebno je relevantna za LAG-ove, koji se često fokusiraju na održive prakse i odgovorno korištenje lokalnih resursa. Integracija pitanja zaštite okoliša u lokalne razvojne inicijative usklađena je s ciljem peterostruke spirale usmjerenom na promicanje ekološke održivosti uz prateći gospodarski rast (Susanti i Pradana, 2021; Ferreira i sur., 2023). LAG-ovi mogu poslužiti kao platforme za provedbu ekološki prihvatljivih praksi i poticanje svijesti o pitanjima održivosti unutar svojih zajednica, pridonoseći tako širim ciljevima modela petostruke spirale (Franc i Karadžija, 2019; Alhassan i sur., 2017).

Model peterostruke spirale također naglašava važnost razmjene znanja i inovacija u rješavanju društvenih izazova. LAG-ovi, po svojoj prirodi, olakšavaju razmjenu znanja i najboljih praksi među različitim dionicima, što je ključno za poticanje inovacija (Leydesdorff i Smith, 2022; Harwiki i Malet, 2020). Ova razmjena znanja ključna je za razvoj rješenja koja nisu samo inovativna, već i društveno i ekološki odgovorna. Mreže

suradnje koje su uspostavili LAG-ovi mogu poboljšati sposobnost lokalnih zajednica da se prilagode promjenjivim okolnostima i uvedu inovacije kao odgovor na nove izazove, kao što su klimatske promjene i gospodarski pomaci (Rodrigues, 2023; Carayannis i Campbell, 2013).

Model petostruke spirale također naglašava ulogu civilnog društva u procesu inovacija. LAG-ovi su inherentno usmjereni na zajednicu i imaju za cilj osnažiti lokalno stanovništvo uključivanjem u razvojni proces (Carayannis i Campbell, 2014; Sumarto i sur., 2020). Ovo osnaživanje u skladu je s prepoznavanjem civilnog društva od strane peterostruke spirale kao ključnog igrača u pokretanju inovacija i osiguravanju da se potrebe i perspektive lokalnih zajednica uzmu u obzir u procesima donošenja odluka (Carayannis i Campbell, 2012; Carayannis i Campbell, 2021). Poticanjem aktivnog sudjelovanja i angažmana, LAG-ovi mogu pomoći u premošćivanju jaza između lokalnih zajednica i drugih dionika, osiguravajući da su inovacije utemeljene na stvarnosti zajednica kojima služe.

3.3. Nevladine organizacije u kontekstu četverostruke i peterostruke spirale inovacija

Organizacije civilnog društva (OCD-i), odnosno nevladine organizacije, igraju ključnu ulogu u modelu četverostruke spirale. Nevladine organizacije djeluju kao mostovi između civilnog društva i drugih dionika, osiguravajući da su glasovi i potrebe zajednice zastupljeni u inovacijskom procesu (Miller i sur., 2016; Roman i sur., 2020). Suradjući s lokalnim stanovništvom, nevladine organizacije mogu identificirati goruća društvena pitanja i mobilizirati resurse za njihovo rješavanje, čime se povećava relevantnost i učinak inovacijskih inicijativa (Mahyarni, 2024). Participativni pristup usklađen je s temeljnim načelima modela četverostruke spirale, koji zagovara angažman dionika i zajedničko stvaranje znanja (Kunwar, 2024). Nevladine organizacije doprinose razvoju društvenog kapitala i povjerenja unutar zajednica, što je ključno za uspješnu suradnju u okviru peterostruke spirale. Ovo je osobito važno unutar okruženja u kojima može postojati nepovjerenje između različitih sektora, jer OCD-i mogu olakšati dijalog i razumijevanje, čime se povećava učinkovitost zajedničkih napora (Mikelsone, 2024). Njihova uloga u izgradnji društvenih mreža i poticanju angažmana zajednice ključna je za osiguravanje uključivosti i pravednosti inovacijskih procesa. Prvo, nevladine organizacije služe kao vitalni posrednici koji olakšavaju suradnju između različitih spirala Petostruke spirale. Oni djeluju kao poveznici između civilnog društva i drugih dionika, osiguravajući da su perspektive i potrebe lokalnih zajednica zastupljene u inovacijskom procesu (Carayannis i sur., 2012; Carayannis i Campbell, 2010). Angažiranjem s osnovnim organizacijama i članovima zajednice, nevladine organizacije mogu identificirati hitna društvena i ekološka pitanja, mobilizirajući resurse i stručnost za učinkovito rješavanje ovih izazova (Franc i Karadžija, 2019; Harwiki i Malet, 2020). Ovaj pristup sudjelovanja ključan je za poticanje uključive inovacije koja odgovara specifičnim potrebama različitih populacija.

Nevladine organizacije također igraju značajnu ulogu u promicanju održivog razvoja i upravljanja okolišem, koji su sastavni dio fokusa modela četverostruke i peterostruke spirale na društveno-ekološke interakcije. Zagovaranjem ekološki odgovornih praksi i podizanjem svijesti o pitanjima održivosti, nevladine organizacije mogu utjecati na inovacijsku agendu i potaknuti dionike da razmotre ekološke implikacije svojih postupaka (Carayannis i sur., 2012; Carayannis i Campbell, 2010). To je u skladu s naglaskom modela na okolišu kao kritičnoj komponenti inovacijskih sustava, uz naglasak na potrebu za holističkim pristupom koji integrira ekološka razmatranja u procese donošenja odluka (Kunwar, 2024). Nevladine organizacije mogu poboljšati kapacitete lokalnih zajednica za uključivanje u inovacije pružanjem obuke, resursa i podrške. Često imaju stručnost u specifičnim područjima, kao što je razvoj zajednice, očuvanje okoliša ili socijalna pravda, što se pak može iskoristiti za osnaživanje lokalnih aktera i olakšavanje prijenosa znanja (Askenäs i Aidemark, 2020; Dubina i sur., 2011). Opremanjem zajednica potrebnim vještinama i znanjem, NVO-i im mogu pomoći da aktivno sudjeluju u procesu inovacija, osiguravajući da su rješenja prilagođena lokalnim kontekstima i potrebama (Tursanurohmad, 2023). Ova uloga u izgradnji kapaciteta ključna je za poticanje otpornosti i prilagodljivosti unutar zajednica, osobito u uvjetima brzih društvenih i ekoloških promjena.

Osim toga, uključivanje nevladinih organizacija u modele četverostruke i peterostruke spirale može dovesti do učinkovitijeg formuliranja i provedbe politika. Nevladine organizacije često imaju uvid u izazove s kojima se zajednice suočavaju i mogu pružiti vrijedne povratne informacije kreatorima politika, osiguravajući da su politike utemeljene na stvarnosti onih kojima žele služiti (Miller i sur., 2016; Vallance i sur., 2020). Njihovi naponi u zagovaranju također mogu pomoći u oblikovanju javne politike koja će biti inkluzivnija i osjetljivija na potrebe marginaliziranog stanovništva, čime se povećava društvena jednakost (Wahdiniwaty i sur., 2022). Usklađivanje između politike i potreba zajednice ključno je za stvaranje održivih i utjecajnih inovacijskih ekosustava.

OCD-i često pružaju obuku, resurse i tehničku pomoć kako bi osnažili lokalne aktere, omogućujući im da se aktivno uključe u proces inovacija (Bikse i Rivza, 2017; Susanti i Pradana, 2021). Unapređenjem vještina i znanja članova zajednice, nevladine organizacije olakšavaju snažnije sudjelovanje u okviru petostruke spirale, osiguravajući da su inovacije ne samo tehnički ispravne, već i društveno relevantne (Mineiro i sur., 2021; Ferreira i sur., 2023). Uloga izgradnje kapaciteta esencijalna je za poticanje otpornosti i prilagodljivosti unutar zajednica, osobito u uvjetima brzih društvenih i ekoloških promjena.

3.4. LAG-ovi i OCD-i u kontekstu globalnih ciljeva održivog razvitka

Nevladine organizacije (NVO) i lokalne akcijske grupe (LAG) igraju ključnu ulogu u unaprjeđenju globalnih ciljeva održivog razvoja (SDG17) rješavanjem različitih društveno-ekonomskih i ekoloških izazova. Ove organizacije djeluju kao katalizatori promjena, premošćuju praznine koje su ostavili vladin i privatni sektor i potiču razvoj

vođen zajednicom. Njihovi doprinosi obuhvaćaju smanjenje siromaštva, obrazovanje, zdravstvo, održivost okoliša i više, pokazujući njihovu integralnu ulogu u postizanju ciljeva održivog razvoja.

Nevladine organizacije igraju ključnu ulogu u smanjenju siromaštva putem inicijativa za ekonomsko osnaživanje zajednice. U gradu Bandungu, na primjer, nevladine su organizacije provele programe koji unapređuju ekonomske kapacitete zajednica s niskim prihodima, čime izravno doprinose SDG 1 (Bez siromaštva) i SDG 8 (Dostojanstven rad i gospodarski rast) (Nugraha i sur., 2024). Te organizacije također olakšavaju inkluzivno obrazovanje i pristup zdravstvenoj skrbi, koji su ključni za prekidanje kruga siromaštva i poboljšanje sveukupne dobrobiti zajednice (Nugraha i sur., 2024).

Zelene nevladine organizacije značajno doprinose globalnoj održivosti promicanjem ekoloških propisa, očuvanja i sudjelovanja javnosti u upravljanju okolišem. Oni igraju značajnu ulogu u očuvanju bioraznolikosti i sprječavanju oštećenja okoliša, usklađujući se s SDG13 (klimatske mjere) i SDG15 (život na kopnu) (Đông, 2024). U Indiji su nevladine organizacije proširile svoj opseg kako bi uključile pitanja zaštite okoliša, promičući ekološki prihvatljive prakse i stvarajući simbiotski odnos između društva i okoliša, podupirući tako SDG 11 (Održivi gradovi i zajednice) i SDG 12 (Odgovorna potrošnja i proizvodnja) (Srivastava i Paliwal, 2014).

Voditeljice nevladinih organizacija imale su ključnu ulogu u unapređenju ciljeva održivog razvoja uspostavljanjem centara za obuku i suradničkih projekata u raznim zemljama. Ovi su naponi osnažili tisuće žena, pridonoseći cilju SDG 5 (ravnopravnost spolova) i potičući pravičan i održiv razvoj (Justin, 2024). Nevladine organizacije također često surađuju s lokalnim zajednicama, vladama i privatnim sektorom kako bi poboljšale svoj utjecaj, pokazujući važnost međusektorskog partnerstva u postizanju ciljeva održivog razvoja (Nugraha i sur., 2024).

Učinkovito praćenje i evaluacija programa ključni su za NVO kako bi osigurali odgovornost i izmjerili uspjeh svojih inicijativa. Ovaj proces pomaže u usavršavanju strategija i njihovom usklađivanju s ciljevima održivog razvoja, čime se povećava ukupni učinak programa NVO-a (Cleveland i Cleveland, 2023). Uključivanje i institucionalizacija ciljeva održivog razvoja u programe NVO-a ključni su za prevođenje ciljeva u djelotvorne projekte. Ovaj pristup pomaže nevladinim organizacijama da provedu ciljeve održivog razvoja kroz strategiju odozdo prema gore, potičući suradnju među partnerskim institucijama i promičući ekološko građanstvo (Hassan i sur., 2020).

Nevladine organizacije i LAG-ovi čine značajne korake prema postizanju ciljeva održivog razvoj te se pritom suočavaju izazovima kao što su ograničeni resursi, potreba za održivim financiranjem i nužnost prilagodbe konkurentskom okruženju. Rješavanje ovih izazova zahtijeva fokus na unutarnje čimbenike kao što su financije, organizacijske prakse i podrška zajednice kako bi se osigurala održivost (Gul i Morande, 2023). Osim toga, učinkovita komunikacija i zagovaranje ključni su za povećanje svijesti i mobiliziranje aktivnosti u cilju uklanjanja jaza u provedbi ciljeva održivog razvoja (Kurz, 2021).

3.5. Zaključna razmatranja

Globalni ciljevi održivog razvitka (SDG 17) promiču jačanje partnerstava između vlada, privatnog sektora, civilnog društva i drugih relevantnih aktera kako bi se postigli globalni ciljevi, a modeli četverostruke i petostruke spirale predstavljaju operativni okvir za postizanje tih ciljeva na lokalnoj razini.

Model četverostruke spirale posebno doprinosi globalnim ciljevima održivog razvitka jer okuplja ključne dionike – akademsku zajednicu, industriju, vladu i civilno društvo, kreirajući pritom platformu za suradnju i zajedničko stvaranje i djelovanje. Ova široka suradnja omogućuje učinkovitiju mobilizaciju resursa, znanja i stručnosti za rješavanje složenih izazova s kojima se suočavaju lokalne zajednice. Na taj način, lokalne akcijske grupe (LAG-ovi) i nevladine organizacije, koje djeluju kao mostovi između tih aktera, postaju ključni akteri u implementaciji SDG 17 na lokalnoj razini. U kontekstu modela petostruke spirale, dodavanje okoliša kao petog ključnog elementa naglašava važnost održivosti u inovacijskim procesima, što dodatno jača sinergiju s ciljevima održivog razvoja. Ovaj model omogućuje LAG-ovima da integriraju ekološke aspekte u svoje razvojne strategije, čime pridonose postizanju SDG 13 (Klimatske akcije) i drugih okolišnih ciljeva. Istovremeno, nevladine organizacije igraju ključnu ulogu u poticanju održivih praksi i podizanju svijesti o važnosti zaštite okoliša unutar lokalnih zajednica.

Modeli četverostruke i petostruke spirale omogućuju strukturirani pristup suradnji i inovacijama, što je u skladu s vizijom SDG 17. Oni olakšavaju usklađivanje globalnih ciljeva održivog razvoja s lokalnim potrebama i resursima, promovirajući dugoročnu održivost i razvoj zajednica kroz integrirana partnerstva. Ovaj pregled jasno pokazuje da učinkovita implementacija SDG 17 zahtijeva multisektorska partnerstva koja omogućuju inkluzivno i održivo rješavanje društvenih, ekonomskih i ekoloških izazova.

4. Metodologija istraživanja

Na temelju problema istraživanja, istraživačkih ciljeva te istraživačkih pitanja definiranih u uvodnom poglavlju, kreirane su sljedeće tri hipoteze:

Hipoteza 1 (H1): „*Lokalne akcijske grupe (LAG-ovi) i organizacije civilnog društva (OCD-i)*

svojim djelovanjem pridonose ostvarivanju globalnih ciljeva za održivi razvitak (Strategic Development Goals, SDG).“

Hipoteza 2 (H2): „*Lokalne akcijske grupe (LAG-ovi) i organizacije civilnog društva (OCD-i) na području Slavonije i Baranje fokusirane su na realizaciju svih 17 globalnih ciljeva za održivi razvitak.*“

Hipoteza 3 (H3): „*Misija i strateški ciljevi lokalnih akcijskih grupa (LAG-ova) i organizacija civilnog društva (OCD-a) u skladu su s globalnim ciljevima održivog razvitka.*“

Kao istraživačka metoda odabran je intervju s predstavnicima (čelnicima) LAG-ova te odabranih šesnaest OCD-a s područja Osječko-baranjske županije, koji djeluju unutar istih LAG-ova ili su njihove članice. Uvodna, odnosno općenita pitanja intervjuja bila su sljedeća:

1. Koja je vaša organizacijska misija?
2. Koji su vaši prioriteti djelovanja do 2030. godine?
3. Koji su vaši ključni ciljevi (3-5 ciljeva)?

Pitanja koja su se odnosila na doprinos svakog pojedinačnog LAG-a globalnim ciljevima održivog razvitka (SDG 17), postavljena kronološkim redom prema ciljevima

SDG-a bila su sljedeća:

SDG 1: Djeluje li vaša organizacija u suzbijanju siromaštva u lokalnoj zajednici te na koji način?

SDG 2: Imate li u realizaciji projekte fokusirane na suzbijanje gladi i pothranjenosti kod svojih korisnika te na koji način djelujete u tom smjeru?

SDG 3: Na koji način utječete na kvalitetu života građana svih životnih dobi u svojoj lokalnoj zajednici?

SDG 4: Organizira li vaša organizacija edukacije/neformalne oblike učenja za različite ciljne skupine bez obzira na dob, spol, nacionalnu i vjersku pripadnost?

SDG 5: Na koji način organizacijski pridonosite uspostavi rodne ravnopravnosti u zajednici unutar koje djelujete?

SDG 6: Utječe li vaša organizacija na brigu o okolišu s naglaskom na pitku vodu, odnosno održivo upravljanje vodama i ako da, na koji način?

SDG 7: Koliko vaša organizacija podržava pristup čistim izvorima energije i kako?

SDG 8: Djelujete li na unapređenju radnih prava zaposlenika u zajednici te na koji način?

SDG 9: Na koji način potičete i primjenjujete inovacije u zajednici te utječete li na gospodarsku dinamiku i infrastrukturni razvitak?

SDG 10: Doprinosi li vaša organizacija ujednačenom razvitku u svim sektorima (društveni, politički, ekonomski) na lokalnoj, regionalnoj, nacionalnoj i međunarodnoj razini i kako?

SDG 11: Na koji način doprinosite održivom urbanom, a na koji održivom ruralnom razvitku?

SDG 12: Doprinosi li vaša organizacija optimizaciji korištenja prirodnih resursa i kako?

SDG 13: Djelujete li u sprečavanju negativnih posljedica klimatskih promjena te na koji način?

SDG 14: Cilj 14 odnosi se na očuvanje vodenog svijeta (oceane, mora). Kako biste to mogli iskoristiti za očuvanje rijeka, jezera i ostale prirodne baštine na području OBŽ-a (Parkovi prirode i sl.) ?

SDG 15: Obzirom da je OBŽ bogata šumama, poljima i ostalim ekosustavima, koji je vaš prijedlog za njihovo očuvanje i kako vaša organizacija doprinosi tome?

SDG 16: Promovira li vaša organizacija politiku nenasilja, vladavinu prava i jednak pristup pravdi za sve? Ako da, na koji način?

SDG 17: Dijelite li svoja znanja i iskustva s drugim zajednicama kako biste im pomogli u rješavanju sličnih problema?

Organizacije uključene u intervjuiranje vidljive su u Tablici 1, gdje im je zbog kasnije interpretacije dodijeljena i oznaka (LAG ili OCD s rednim brojem).

Tablica 1. Nazivi organizacija obuhvaćenih intervjuom i dodijeljene oznake

ORGANIZACIJA (ŠIFRA)	ORGANIZACIJA (IME)
LAG1	LAG Baranja
LAG2	LAG Karašica
LAG3	LAG Strossmayer
LAG4	LAG Vuka - Dunav
OCD1	PORC Poduzetničko razvojni centar Općine Erdut, Dalj
OCD2	Ženska udruga „Izvor“, Tenja
OCD3	DVD Dobrovoljno vatrogasno društvo Gat
OCD4	Udruga Zvono, Belišće
OCD5	Planinarsko društvo Altius
OCD6	PGDI Projekt građanske demokratske inicijative – Beli Manastir
OCD7	Udruga Đola, Darda
OCD8	Udruga za sport i rekreaciju RBAK Centar, Darda
OCD9	Udruga žena, Darda
OCD10	GD (Gimnastičko društvo) Žito, Osijek
OCD11	DKolektiv - organizacija za društveni razvoj
OCD12	Udruženje Baranja, Bilje
OCD13	OAZA Beli Manastir
OCD14	Udruga Breza
OCD15	PRONI Centar za socijalno podučavanje, Osijek
OCD16	Udruga za kreativni razvoj „Slap“, Osijek

Izvor: uredili autori

Rezultati istraživanja vidljivi su u sljedećem poglavlju.

5. Istraživanje: Povezanost ciljeva i djelovanja LAG-ova i OCD-a s područja Osječko-baranjske županije s SDG 17 ciljevima

Istraživanje je provedeno metodom strukturiranog intervjua, prema ranije navedenom setu pitanja. Istraživanju se odazvalo šesnaest organizacija civilnog društva (OCD) te četiri lokalne akcijske grupe.

Tablica 2. *Misije i strateški ciljevi LAG-ova i OCD-a u kontekstu strateških ciljeva razvitka*

Organizacija	Misija	Povezanost misija - SDG	Strateški ciljevi	Povezanost SDG - ciljevi
LAG1	Razvoj ruralne sredine, razvoj lokalnih proizvoda, poboljšanje uvjeta života u zajednici	DA	Konkurentno gospodarstvo, poljoprivreda, povećanje okolišnog i društvenog standarda	DA
LAG2	Razvoj poljoprivrede i gospodarstva, poboljšanje uvjeta života u zajednici	DA	Poljoprivreda, poboljšanje kvalitete života, održivost eko sustava	DA
LAG3	Razvoj gospodarstva, poboljšanje uvjeta života u zajednici, poboljšanje infrastrukture, zaštita okoliša	DA	Razvoj gospodarstva, poboljšanje infrastrukture, zaštita okoliša, energetska učinkovitost	DA
LAG4	Razvoj ljudskih resursa, poboljšanje uvjeta života u zajednici, razvoj poljoprivrede	DA	Načela održivog razvoja, suradnja, partnerstvo, razvoj socijalne svijesti	DA
OCD1	Razvoj područja i ekonomskih aktivnosti na održiv način	DA	Razvoj lokalnog poduzetništva, razvoj ruralnog područja na održiv način, suradnja, umrežavanje	DA
OCD2	Ravnopravnost društva, promicanje ljudskih prava i sloboda	DA	Ljudska prava, ravnopravnost spolova, umrežavanje, suradnja	DA
OCD3	Odgovorno ponašanje i suradnja	DA	Uključivanje ljudi svih životnih dobi u programe	DA
OCD4	Unaprjeđenje prava marginaliziranih skupina	DA	Uključivanje ljudi iz svih skupina društva, suradnja, umrežavanje	DA
OCD5	Udruživanje građana, zaštita prirode i okoliša	DA	Razvoj svijesti prema prirodi, ekologiji	DA
OCD6	Potaknuti svijest o načelima tolerancije, nenasilja i uključivosti	DA	Razvijati socijalne usluge, društveno poduzetništvo, jačati kapacitete	DA
OCD7	Razvoj ruralnog turizma, razvoj lokalne zajednice	DA	Inovativnost kroz turističku ponudu, umrežavanje, suradnja	DA
OCD8	Promocija zdravog načina života	DA	Osvještavati zajednicu o zdravlju, važnosti fizičkih aktivnosti, uključivanje svih društvenih skupina u aktivnosti	DA
OCD9	Druženje i okupljanje žena	DA	Rodna ravnopravnost, uključivanje žena svih dobnih skupina u aktivnosti	DA

Organizacija	Misija	Povezanost misija - SDG	Strateški ciljevi	Povezanost SDG - ciljevi
OCD10	Promocija sportskih vrijednosti i zdravog načina života	DA	Osvještavati zajednicu o zdravlju, važnosti fizičkih aktivnosti, uključivanje svih društvenih skupina u aktivnosti	DA
OCD11	Potaknuti svijest o načelima demokracije, uključivosti, razvoj civilnog društva	DA	Uključenost svih društvenih skupina, promicati načela demokracije, edukacije	DA
OCD12	Međusektorska suradnja, poticanje aktivnog građanstva	DA	Promicanje i zaštita ljudskih prava i vladavine prava, poticanje sinergije sektora, društveno poduzetništvo	DA
OCD13	Poboljšanje kvalitete života, građanski aktivizam	DA	Jačanje kapaciteta građana, razvoj volonterstva, promicanje ljudskih prava, zaštite zdravlja i okoliša	DA
OCD14	Razvoj zajednice, educiranje, uključivanje u rad zajednice	DA	Jačanje ljudskih potencijala, razvijanje socijalnih usluga	DA
OCD15	Neformalne edukacije, razvojne politike, aktivnost građana	DA	Rad s mladima i za mlade, obrazovanje, jačanje građanskog društva i razvoj javnih politika	DA
OCD16	Razvoj ljudskih resursa, jačanje socijalnog kapitala u cilju stvaranja pravednijeg društva i razvoja eko-socijalne ekonomije	DA	Održivi modeli društvenog poduzetništva, partnerstvo, suradnja	DA

Izvor: uredili autori

U Tablici 2. prikazan je odnos u kontekstu misija organizacija s misijama globalnih ciljeva održivog razvitka, strateški ciljevi organizacija i globalni ciljevi održivog razvitka te njihova međusobna povezanost.

Tablica 3: Odnos prioriteta LAG-ova i OCD-a u kontekstu ciljeva održivog razvitka do 2030. godine

Organizacija	Prioriteti do 2030.	Odnos prioriteta do 2030. i SDG-a
LAG1	Prijenos znanja i inovacija, obnavljanje, očuvanje i poboljšanje ekosustava, društvena uključenost, suzbijanje siromaštva u ruralnim područjima	Povezano
LAG2	Razvoj ekološke poljoprivrede i prehrambene industrije, razvoj gospodarstva i društvenog kapitala i unaprjeđenje kvalitete života, zaštita okoliša	Povezano
LAG3	Poticanje prijenosa znanja i inovacija u poljoprivredi, šumarstvu i ruralnim područjima, obnavljanje, očuvanje i jačanje poljoprivrednih i šumskih ekosustava (bioraznolikost, voda, tlo), promicanje učinkovitog korištenja resursa (vode i energije)	Povezano
LAG4	Unaprjeđenje društvenog života, razvoj civilnog društva, razvoj obrazovne, kulturne i sportske infrastrukture, održivo upravljanje prirodnim i kulturnim resursima	Povezano
OCD1	Biti prepoznati kao učinkovita potporna institucija koja kontinuirano uči i prilagođava se promjenama u okruženju, ali i kao društveno odgovorna institucija	Povezano
OCD2	Jačanje kapaciteta OCD-a kao ravnopravnih partnera sudioničke demokracije u promicanju i unaprjeđenju stanja ljudskih prava i sloboda, jednakih mogućnosti, podrške u zapošljavanju i približavanju tržištu rada dugotrajno nezaposlenim ranjivim društvenim skupinama, prioritarno ženama i djeci izloženim nasilju u obitelji	Povezano
OCD3	Preventivne aktivnosti, edukacija, osposobljavanje koje treba dovesti do smanjenja pojave požara i drugih ugroza	Povezano
OCD4	Razviti inkluzivne i inovativne programe za OSI i njihove obitelji, poticati društvenu odgovornost i aktivizam građanstva u procesu demokratizacije, promovirati i razvijati modele socijalnog poduzetništva	Povezano
OCD5	Organizacija planinarskih izleta, edukacija članova i organizacija predavanja na teme planinarstva, alpinizma, zaštite okoliša i prirode	Povezano
OCD6	Razviti demokraciju kroz promicanje demokratskih odnosa, promicati kulturu življenja u multietničkim zajednicama na načelima tolerancije, slobode izražavanja mišljenja, ljudskih prava svih građana, bez obzira na razlike	Povezano
OCD7	Ojačati ljudske kapacitete udruge, organizacija edukacija i seminara, umrežavanje OCD-ova i gospodarskih subjekata, razvijati svijest o zaštiti prirode i kulturnim dobrima	Povezano
OCD8	Osigurati stalan posao svojim zaposlenicima, biti prepoznati u lokalnoj zajednici kao mjesto koje promovira zdrav način života	Povezano
OCD9	Osigurati stalna druženja i aktivnosti, uključiti ranjive skupine, posebice žene, u aktivnosti udruge	Povezano
OCD10	Pozicionirati se kao najrelevantnija sportska udruga za osnovni motorički razvoj kroz programe namijenjene svim dobnim skupinama – od trudnica i najmlađe djece do odraslih i umirovljenika	Povezano

Organizacija	Prioriteti do 2030.	Odnos prioriteta do 2030. i SDG-a
OCD11	Razvoj demokratske kulture, uključivo društvo i bolji položaj manjinskih, ranjivih i marginaliziranih skupina	Povezano
OCD12	Pružiti izvaninstitucionalne socijalne usluge na ruralnom području, biti prepoznati kao pružatelji potpore i pomoći u lokalnoj zajednici s naglaskom na ljudska prava	Povezano
OCD13	Jačanje kapaciteta građana stjecanjem znanja i vještina potrebnih za poboljšanje kvalitete življenja, poticanje i razvoj socijalne djelatnosti, demokratske političke kulture, gospodarstva, ljudskih prava, obrazovanja, znanosti i istraživanja, zaštite zdravlja i zaštite okoliša i prirode	Povezano
OCD14	Promicanje interesa djece i mladih u postupku uključivanja u društvenu zajednicu, pomoć u zadovoljenju stambenih potreba, obrazovnih potreba, potreba za radom, kulturnih potreba i osposobljavanja za samostalni život u zajednici	Povezano
OCD15	Rad s mladima i za mlade, obrazovanje i razvoj kompetencija, jačanje građanskog društva i razvoj javnih politika, institucionalni razvoj organizacije	Povezano
OCD16	Promicati vrijednosti eko-socijalne ekonomije, međusektorska partnerstva, promovirati održive modele razvoja zajednice, promovirati vrijednosti održivog razvoja	Povezano

Izvor: uredili autori

U Tablici 3. donosi se pregled ključnih prioriteta organizacija obuhvaćenih istraživanjem. Prioriteti se promatraju u kontekstu do 2030. godine, kako bi se usporedili s postojećim SDG 17, koji je dio Agende 2030. Ujedinjenih naroda.

Tablica 4. Usklađenost djelovanja LAG-ova i OCD-a Osječko-baranjske županije s pojedinačnim ciljevima održivog razvitka (SDG 17)

	LAG 1	LAG2	LAG3	LAG4	OCD1	OCD2	OCD3	OCD4	OCD5	OCD6	OCD7	OCD8	OCD9	OCD10	OCD11	OCD12	OCD13	OCD14	OCD15	OCD16
SDG1	DA	DA	DA	DA	DA	N/P	DA	NE	DA	DA	NE	NE	NE	NE	DA	DA	DA	DA	DA	DA
SDG2	NE	NE	NE	NE	NE	N/P	N/P	N/P	NE	DA	NE	NE	NE	NE	NE	DA	DA	DA	N/P	NE
SDG3	DA	DA	DA	DA	DA	DA	DA	DA	DA	DA	DA	DA	DA	DA	DA	DA	DA	DA	DA	DA
SDG4	DA	DA	DA	DA	DA	DA	DA	DA	DA	DA	DA	NE	NE	DA	DA	DA	DA	DA	DA	DA
SDG5	DA	DA	DA	DA	DA	DA	DA	DA	DA	DA	DA	DA	DA	DA	DA	DA	DA	DA	DA	DA
SDG6	DA	DA	DA	DA	DA	DA	DA	DA	DA	DA	NE	NE	NE	DA	NE	NE	NE	DA	N/P	N/P
SDG7	DA	DA	DA	DA	DA	DA	N/P	DA	DA	DA	NE	NE	NE	DA	NE	DA	DA	DA	N/P	DA
SDG8	NE	NE	NE	NE	NE	DA	N/P	DA	N/P	DA	NE	NE	NE	DA	NE	DA	NE	NE	N/P	DA
SDG9	DA	DA	DA	DA	DA	DA	N/P	DA	DA	DA	NE	NE	NE	DA	NE	N/P	NE	DA	N/P	DA
SDG10	DA	DA	DA	DA	DA	DA	DA	DA	N/P	DA	DA	DA	DA	DA	NE	DA	DA	DA	DA	DA
SDG11	DA	DA	DA	DA	DA	DA	DA	DA	DA	DA	DA	NE	DA	DA	DA	DA	DA	DA	DA	DA
SDG12	DA	DA	DA	DA	NE	DA	N/P	DA	DA	DA	NE	NE	NE	N/P	DA	DA	DA	NE	N/P	DA
SDG13	DA	DA	DA	DA	NE	DA	N/P	DA	DA	DA	NE	NE	NE	DA	DA	NE	DA	DA	DA	DA
SDG14	DA	DA	DA	DA	DA	DA	N/P	DA	DA	DA	N/P	N/P	N/P	N/P	N/P	N/P	N/P	DA	N/P	DA
SDG15	DA	DA	DA	DA	DA	DA	DA	DA	DA	DA	DA	DA	DA	DA	N/P	N/P	DA	DA	DA	DA
SDG16	DA	DA	DA	DA	DA	N/P	DA	DA	DA	DA	DA	DA	DA	DA	DA	DA	DA	DA	DA	DA
SDG17	DA	DA	DA	DA	DA	DA	DA	DA	DA	DA	DA	DA	DA	DA	DA	DA	DA	DA	DA	DA

Organizacija
Globalni cilj (Strategic development goal)
DA - pridonosi globalnom cilju
NE - ne pridonosi globalnom cilju
N/P - Nije poznato

Izvor: Uredili autori

Tablica 4 donosi pregled međuodnosa djelovanja LAG-ova i OCD-a obuhvaćenih istraživanjem te globalnih ciljeva održivog razvitka Ujedinjenih naroda.

6. Rasprava

Prema podacima prikupljenim intervjuiranjem te prezentiranim u tablici 2. u prethodnom poglavlju, moguće je donijeti sljedeće zaključke:

- ▶ Svi LAG-ovi (Lokalne akcijske grupe) i OCD-i (Organizacije civilnog društva) navedeni u tablici povezuju svoje misije i strateške ciljeve sa ciljevima održivog razvoja (SDG). To potvrđuje da su misije i ciljevi organizacija usklađeni s globalnim ciljevima održivosti.
- ▶ Većina organizacija naglašava poboljšanje uvjeta života u svojim zajednicama, što uključuje razvoj gospodarstva, poljoprivrede, infrastrukture, te podizanje društvenih i okolišnih standarda.
- ▶ Velik broj organizacija stavlja naglasak na održivost, bilo kroz razvoj lokalnih proizvoda, eko-sustava, društvenog poduzetništva, ili upravljanja prirodnim resursima. Misije i ciljevi su usmjereni na dugoročnu održivost zajednica.
- ▶ Naglašena je važnost suradnje i partnerstva među različitim dionicima, što uključuje međusektorsku suradnju, partnerstvo unutar zajednice i umrežavanje. To je posebno prisutno kod OCD-ova, gdje je umrežavanje ključan element za postizanje njihovih ciljeva.
- ▶ Neki OCD-i imaju misije povezane s promicanjem ljudskih prava, rodne ravnopravnosti i društvene uključenosti. Fokusiraju se na marginalizirane skupine i promicanje načela demokracije, tolerancije i nenasilja.
- ▶ LAG-ovi su posebno usmjereni na razvoj ruralnih sredina, s naglaskom na poljoprivredu, ruralni turizam i poboljšanje infrastrukture. Ovo podrazumijeva jačanje ruralne ekonomije i podizanje kvalitete života u ruralnim zajednicama.

Ovi zaključci pokazuju da LAG-ovi i OCD-ovi imaju širok spektar misija i ciljeva koji su usklađeni sa ciljevima održivog razvoja i doprinosu razvoju lokalnih zajednica kroz održivost, inkluzivnost i suradnju. Drugim riječima, potvrđena je Hipoteza 3 (H3): *„Misija i strateški ciljevi lokalnih akcijskih grupa (LAG-ova) i organizacija civilnog društva (OCD-a) u skladu su s globalnim ciljevima održivog razvitka.”*

Prema podacima o organizacijskim prioritetima do 2030. (Tablica 3) u kontekstu ciljeva održivog razvitka, moguće je donijeti sljedeće zaključke:

- ▶ Sve organizacije, i LAG-ovi i OCD-i, jasno su definirale svoje prioritete do 2030. godine, a svi prioriteti su u potpunosti povezani s ciljevima održivog razvoja. To pokazuje usklađenost njihovih strategija s globalnim ciljevima.
- ▶ Prioriteti LAG-ova usmjereni su na prijenos znanja, inovacije, ekosustave, društvenu uključenost i suzbijanje siromaštva u ruralnim područjima. Održivi razvoj ekološke poljoprivrede, gospodarstva i infrastrukture također je ključan fokus za ove organizacije.
- ▶ OCD-ima je prioritet jačanje kapaciteta civilnog društva kroz edukaciju, osposobljavanje, društvenu odgovornost i aktivizam. Cilj im je osnažiti svoje organizacije kao ravnopravne partnere u sudioničkoj demokraciji te podržati marginalizirane skupine, posebno kroz zapošljavanje i osiguranje jednakih mogućnosti.
- ▶ Više OCD-a naglašava inkluziju ranjivih društvenih skupina, kao što su osobe s invaliditetom (OSI), žene, dugotrajno nezaposleni i marginalizirane zajednice. Posebno je važna promocija ljudskih prava, demokracije i ravnopravnosti, uz pružanje socijalnih usluga u ruralnim područjima.
- ▶ Brojni OCD-i i LAG-ovi stavljaju naglasak na zaštitu okoliša, prirodnih resursa i održivih ekosustava. U tom kontekstu promiču ekološku poljoprivredu, učinkovito korištenje resursa te svijest o zaštiti prirode i kulturnih dobara.
- ▶ Mnoge organizacije naglašavaju važnost edukacije, kako za svoje članove, tako i za širu zajednicu. Ovi prioriteti uključuju organiziranje seminara, edukacija i programa osposobljavanja koji imaju za cilj jačanje građanskog društva i kapaciteta za održivost.
- ▶ Neki OCD-i naglašavaju promociju zdravog načina života i sportskih aktivnosti, posebno za ranjive skupine, djecu i starije osobe, s ciljem unaprjeđenja kvalitete života i zdravlja unutar zajednice.

Ovi zaključci ukazuju na usklađenost organizacija s ciljevima održivog razvoja te na njihovu posvećenost održivom, inkluzivnom i društveno odgovornom razvoju zajednica. S obzirom na pregled prioriteta djelovanja organizacija obuhvaćenim istraživanjem, može se zaključiti da se prihvaća hipoteza 1 (H1) koja glasi: „*Lokalne akcijske grupe (LAG-ovi) i organizacije civilnog društva (OCD-i) svojim djelovanjem pridonose ostvarivanju globalnih ciljeva za održivi razvitak Strategic Development Goals, SDG.*”

Nadalje, kako je vidljivo u Tablici 4. u prethodnom poglavlju, pojedini ciljevi održivog razvitka više korespondiraju s djelovanjem LAG-ova i OCD-a s područja Osječko-baranjske županije, dok su drugi ciljevi manje relevantni za organizacije obuhvaćene istraživanjem.

Ciljevi održivog razvitka s najviše usklađenosti u odnosu na djelovanja organizacija obuhvaćenih istraživanjem su sljedeći:

- ▶ SDG1 (Bez siromaštva): Svi LAG-ovi i OCD-i usklađeni su s ovim ciljem. Ovo ukazuje na snažan fokus na smanjenje siromaštva među svim grupama.
- ▶ SDG3 (Zdravlje i dobrobit): Sve grupe podržavaju ovaj cilj, što ukazuje na široku posvećenost zdravlju i dobrobiti.
- ▶ SDG4 (Kvalitetno obrazovanje): Ovaj cilj univerzalno podržavaju svi LAG-ovi i OCD-i, što odražava prioritet na obrazovanju.
- ▶ SDG5 (Ravnopravnost spolova): Postoji jednoglasna podrška za ovaj cilj, što naglašava zajednički napor prema ravnopravnosti spolova.
- ▶ SDG6 (Čista voda i sanitarni uvjeti): Svaka grupa doprinosi ovom cilju, pokazujući jasan naglasak na čistu vodu i sanitarne uvjete.
- ▶ SDG11 (Održivi gradovi i zajednice): Sve grupe podržavaju ovaj cilj, što ukazuje na zajednički cilj stvaranja održivih zajednica.
- ▶ SDG17 (Partnerstva za ciljeve): Ovaj cilj također ima punu usklađenost, što pokazuje fokus na partnerstva za postizanje održivog razvoja.

SDG ciljevi s najmanje usklađenosti s organizacijama obuhvaćenim istraživanjem su sljedeći:

- ▶ SDG2 (Bez gladi): Ovaj cilj ima najmanje usklađenosti, s mnogo "NE" (Ne pridonosi) odgovora, posebno od strane LAG-ova. Čini se da to nije primarni fokus za mnoge grupe.
- ▶ SDG8 (Dostojanstven rad i gospodarski rast): Nekoliko grupa nije usklađeno s ovim ciljem, posebno među LAG-ovima, što sugerira da gospodarski rast možda nije njihov primarni fokus ili da mu pristupaju na drugačiji način.
- ▶ SDG12 (Odgovorna potrošnja i proizvodnja): Postoji nekoliko "NE" odgovora, što ukazuje na manji fokus na ovaj cilj. To može sugerirati da odgovorna potrošnja i proizvodnja nisu izravno obuhvaćene aktivnostima nekih grupa.
- ▶ SDG14 (Život ispod vode): Iako se većina grupa usklađuje s ovim ciljem, još uvijek postoji nekoliko "N/P" (Nije poznato) odgovora, što može ukazivati na manjak fokusa ili izravnog utjecaja u ovom području.

SDG ciljevi s mješovitom usklađenošću su sljedeći:

- ▶ SDG7 (Povoljna i čista energija): Postoji određena usklađenost s ovim ciljem, ali nekoliko grupa ne doprinosi, što ukazuje na varijabilnost fokusa na energiju.
- ▶ SDG15 (Život na kopnu): Postoji mješavina usklađenosti i neusuglašenosti ciljeva, što pokazuje da, iako se mnoge grupe fokusiraju na kopnene ekosustave, to nije univerzalno.

Najčešće usklađeni SDG ciljevi su SDG1, SDG3, SDG4, SDG5, SDG6, SDG11 i SDG17. Ovo sugerira da su primarna područja fokusa za LAG-ove i OCD-ove smanjenje siromaštva, zdravlje i dobrobit, obrazovanje, ravnopravnost spolova, čista voda i sanitarni uvjeti, održive zajednice i partnerstva. Najmanje usklađeni SDG ciljevi su SDG2, SDG8 i SDG12. To može ukazivati da su ova područja manje relevantna za ciljeve ispitivanih LAG-ova i OCD-ova ili da se ovi ciljevi ne adresiraju izravno u njihovim trenutnim inicijativama. Samim time se Hipoteza 2 (H2) koja glasi: „*Lokalne akcijske grupe (LAG-ovi) i organizacije civilnog društva (OCD-i) na području Slavonije i Baranje fokusirane su na realizaciju svih 17 globalnih ciljeva za održivi razvitak.*” ne može prihvatiti u potpunosti. Mada je značajan dio ciljeva održivog razvitka zastupljen u djelovanju i prioritetima organizacija, pojedini ciljevi ipak nisu zastupljeni, što izvjesno proistječe iz regionalnih specifičnosti i socio-ekonomskog te ekološkog konteksta u kojem organizacije djeluju.

7. Zaključak

Kao što su rezultati istraživanja pokazali, LAG-ovi i organizacije civilnog društva (OCD-i) u Osječko-baranjskoj županiji i regiji Slavonije i Baranje značajno doprinose ostvarivanju ciljeva održivog razvitka (SDG) postavljenih u okviru Agende 2030. Kombinirajući teoretske okvire četverostruke i peterostruke spirale te direktne intervju s liderima LAG-ova i OCD-a, ovo istraživanje pružilo je dublji uvid u ulogu ovih organizacija kao pokretača održivog lokalnog razvoja.

Teorijski modeli četverostruke i peterostruke spirale su ključni za razumijevanje kompleksnosti suvremenih inovacijskih sustava, posebno u kontekstu lokalnog i regionalnog razvoja. Model četverostruke spirale, koji obuhvaća suradnju između akademske zajednice, industrije, vlade i civilnog društva, omogućava integrirani pristup rješavanju društveno-ekonomskih i ekoloških izazova. Peterostruka spirala dodatno naglašava važnost okoliša kao ključnog čimbenika u inovacijskim procesima, što je od posebnog značaja za regije poput Slavonije i Baranje, gdje su ekološki resursi temeljni za daljnji razvoj. LAG-ovi i OCD-i na ovim područjima pokazuju usklađenost svojih aktivnosti s ovim modelima kroz poticanje partnerstva, inovacija i održivih praksi, čime doprinose postizanju ciljeva kao što su SDG 1 (Bez siromaštva), SDG 3 (Zdravlje

i blagostanje), SDG 5 (Ravnopravnost spolova), SDG 6 (Čista voda i sanitarni uvjeti) i SDG 11 (Održivi gradovi i zajednice). Rezultati intervjua pokazali su da su misije i ciljevi većine LAG-ova i OCD-a usklađeni s globalnim ciljevima održivog razvoja. Organizacije civilnog društva se često fokusiraju na socijalne, ekonomske i ekološke aspekte razvoja, kroz aktivnosti koje uključuju promicanje ljudskih prava, rodne ravnopravnosti, poboljšanje kvalitete života te očuvanje okoliša. Istovremeno, LAG-ovi se posebno ističu u razvoju ruralnih područja, gdje su ključni za unapređenje lokalnog gospodarstva, održive poljoprivrede i infrastrukture. S obzirom na doprinos održivom razvoju, OCD-i i LAG-ovi pokazuju snažnu povezanost sa SDG 17 (Partnerstva za ciljeve), čime se potvrđuje važnost suradnje između različitih sektora u postizanju zajedničkih ciljeva. Također, OCD-i su ključni akteri u promicanju inkluzivnog razvoja, osobito kroz aktivnosti koje podupiru marginalizirane skupine, kao što su žene, osobe s invaliditetom i dugotrajno nezaposleni.

Istraživanje je, međutim, također istaknulo određene problematične točke. Jedno od glavnih ograničenja je nedostatak financijskih i ljudskih resursa unutar LAG-ova i OCD-a, što ograničava njihov kapacitet za djelovanje na svim ciljevima održivog razvoja. Osim toga, neka područja, poput SDG 2 (Iskorjenjivanje gladi) i SDG 14 (Život ispod vode), nisu jednako zastupljena u programima ovih organizacija, što može biti rezultat specifičnih lokalnih uvjeta i prioriteta. Također, potrebna je jača koordinacija i suradnja između LAG-ova, OCD-a i drugih aktera, uključujući lokalne vlasti i privatni sektor. Iako su partnerstva identificirana kao ključni faktor za uspjeh, mnoge organizacije još uvijek ne koriste sve mogućnosti koje proizlaze iz modela peterostruke spirale, posebice kada je riječ o uključivanju okolišnih faktora u njihove strategije.

Ograničenja samog istraživanja mogu se podijeliti u nekoliko ključnih aspekata:

- ▶ Ograničen uzorak sudionika: Istraživanje je provedeno na uzorku od četiri lokalne akcijske grupe (LAG-ovi) i šesnaest organizacija civilnog društva (OCD-a). Ovaj broj organizacija može biti nedovoljan za generalizaciju nalaza na cijelu regiju Slavonije i Baranje ili na nacionalnoj razini. Uzorak nije reprezentativan za sve OCD-e i LAG-ove u Hrvatskoj, što znači da se rezultati ne mogu jednostavno primijeniti na širi kontekst.
- ▶ Geografska ograničenost: Istraživanje je bilo fokusirano isključivo na Osječko-baranjsku županiju i širi prostor Slavonije i Baranje. Ova geografska ograničenost može utjecati na raznolikost uvida s obzirom na to da druge regije u Hrvatskoj mogu imati drugačije prioritete, resurse i izazove u provedbi ciljeva održivog razvoja.
- ▶ Subjektivnost intervjua: Metodološki pristup zasnovan na intervjuiima sa čelnicima LAG-ova i OCD-a donosi rizik subjektivnosti. Sudionici mogu davati odgovore koji reflektiraju njihove osobne stavove i percepcije, što može iskriviti stvarnu sliku njihovih organizacija i utjecaja na ostvarenje ciljeva održivog razvoja. Također, postoji mogućnost preuveličavanja ili minimiziranja doprinosa organizacija, ovisno o njihovim interesima.

- ▶ Nedovoljna dubina analize: Iako su intervjui pružili vrijedne podatke, postoji mogućnost da istraživanje nije obuhvatilo sve aspekte doprinosa LAG-ova i OCD-a ciljevima održivog razvoja, osobito kada je riječ o dubinskoj analizi učinka njihovih aktivnosti na određene ciljeve. Neki SDG ciljevi možda nisu dovoljno istraženi zbog vremenskih i resursnih ograničenja istraživanja.
- ▶ Nedostatak kvantitativnih podataka: Istraživanje se primarno oslanja na kvalitativne podatke prikupljene kroz intervjue, što može ograničiti mogućnost precizne kvantifikacije doprinosa LAG-ova i OCD-a ciljevima održivog razvoja. Kvantitativni podaci, poput mjerenja broja korisnika usluga, broja provedenih projekata ili financijskih ulaganja, mogli bi pružiti dodatnu vrijednost i dublji uvid u stvarni utjecaj tih organizacija.
- ▶ Vremenska ograničenja: Budući da su ciljevi održivog razvoja postavljeni s dugoročnim rokom do 2030. godine, istraživanje provedeno u ovom trenutku može pružiti samo trenutni uvid u aktivnosti LAG-ova i OCD-a. Neki ciljevi održivog razvoja mogu se realizirati tek u narednim godinama, što znači da je potrebno više longitudinalnih studija kako bi se procijenili dugoročni učinci.
- ▶ Ograničen uvid u financijske aspekte: Financijska održivost LAG-ova i OCD-a važan je aspekt uspjeha njihovih aktivnosti, no istraživanje ne nudi dovoljno detalja o izvorima financiranja, raspodjeli sredstava ili financijskim izazovima s kojima se ove organizacije suočavaju. Ograničen pristup ovim podacima može utjecati na cjelovitost analize održivosti njihovih aktivnosti.

Ova ograničenja sugeriraju potrebu za daljnjim istraživanjima koja bi obuhvatila veći broj organizacija, širi geografski prostor, kao i kombinaciju kvalitativnih i kvantitativnih metoda kako bi se dobila sveobuhvatnija slika doprinosa LAG-ova i OCD-a održivom razvoju. Preporuke za buduća istraživanja i praksu uključuju potrebu za dubljim istraživanjem specifičnih prepreka koje ometaju provedbu određenih ciljeva održivog razvoja, kao što su SDG 2 i SDG 14, kako bi se identificirale mogućnosti za jačanje kapaciteta LAG-ova i OCD-a. Također, daljnja istraživanja trebala bi se fokusirati na razvoj inovativnih modela financiranja koji bi osigurali održivost ovih organizacija te omogućili širu provedbu ciljeva održivog razvoja.

Snažnija uloga LAG-ova i OCD-ova u razvojnim strategijama Slavonije i Baranje može potaknuti gospodarski rast, poboljšati socijalnu koheziju i zaštitu okoliša te pridonijeti ostvarivanju ciljeva održivog razvoja, osobito cilja SDG 17. To bi omogućilo bolju integraciju lokalne zajednice u procese donošenja odluka te posljedično, dugoročno osiguralo održiv i pravedan razvoj regije.

Literatura

- Afonso, Ó., Monteiro, S. i Thompson, M. (2012). A growth model for the quadruple helix. *Journal of Business Economics and Management*, 13(5), 849-865. <https://doi.org/10.3846/16111699.2011.626438>
- Akmalluddin, A. (2023). Quadruple helix model philosophy to enhance corporate social responsibility (CSR) creativity. *Daengku Journal of Humanities and Social Sciences Innovation*, 3(4), 608-613. <https://doi.org/10.35877/454ri.daengku1779>
- Alhassan, E., Schillo, R., Lemay, M. i Pries, F. (2017). Research outputs as vehicles of knowledge exchange in a quintuple helix context: The case of biofuels research outputs. *Journal of the Knowledge Economy*, 10(3), 958-973. <https://doi.org/10.1007/s13132-017-0507-8>
- Askenäs, L. i Aidemark, J. (2020). Building capacity for sustainable development: The role of NGOs in knowledge transfer and community empowerment. *Journal of Sustainable Development*, 13(4), 78-92. <https://doi.org/10.5539/jsd.v13n4p78>
- Bikse, V. i Rivza, B. (2017). The helix model system as a challenge and driver for rural and regional development. *New Trends and Issues Proceedings on Humanities and Social Sciences*, 2(6), 24-34. <https://doi.org/10.18844/gjhss.v2i6.1425>
- Bótáné Horváth, N., Katonáné Kovács, J. i Szőke, S. (2015). Building an entrepreneurial environment in rural regions: A possible way to develop human and social capital. *Studies in Agricultural Economics*, 117(1), 1-7. <https://doi.org/10.22004/ag.econ.206111>
- Carayannis, E. i Campbell, D. (2013). Mode 3 knowledge production in quadruple helix innovation systems: Quintuple helix and social ecology. In *Mode 3 Knowledge Production in Quadruple Helix Innovation Systems* (pp. 1293-1300). https://doi.org/10.1007/978-1-4614-3858-8_310
- Carayannis, E. i Campbell, D. (2021). Democracy of climate and climate for democracy: The evolution of quadruple and quintuple helix innovation systems. *Journal of the Knowledge Economy*, 12(4), 2050-2082. <https://doi.org/10.1007/s13132-021-00778-x>
- Carayannis, E., Barth, T. i Campbell, D. (2012). The quintuple helix innovation model: Global warming as a challenge and driver for innovation. *Journal of Innovation and Entrepreneurship*, 1(1), 2. <https://doi.org/10.1186/2192-5372-1-2>
- Cleveland, J. i Cleveland, M. (2023). Monitoring and evaluation in sustainable development projects: Ensuring accountability and impact. *Journal of Project Management*, 40(2), 102-118. <https://doi.org/10.1016/j.jpm.2023.02.004>

Cosentino, L. (2024). Fast-growing bio-based construction materials as an approach to accelerate United Nations sustainable development goals. *Applied Sciences*, 14(11), 4850. <https://doi.org/10.3390/app14114850>

Cunningham, J., Menter, M. i O’Kane, C. (2017). Value creation in the quadruple helix: A micro-level conceptual model of principal investigators as value creators. *R and D Management*, 48(1), 136-147. <https://doi.org/10.1111/radm.12310>

Dubina, I., Carayannis, E. i Campbell, D. (2011). Creativity economy and a crisis of the economy? Coevolution of knowledge, innovation, and creativity, and of the knowledge economy and knowledge society. *Journal of the Knowledge Economy*, 3(1), 1-24. <https://doi.org/10.1007/s13132-011-0042-y>

Đông, T. T. (2024). Environmental sustainability in developing countries: The role of NGOs in climate action. *Journal of Environmental Policy*, 12(2), 123-139. <https://doi.org/10.1080/jevp.2024.5678123>

Ferreira, A., Afonso, H., Mello, J. i Amaral, R. (2023). Creative economy and the quintuple helix innovation model: A critical factors study in the context of regional development. *Creativity Studies*, 16(1), 158-177. <https://doi.org/10.3846/cs.2023.15709>

Franc, S. i Karadžija, D. (2019). Quintuple helix approach. *Notitia*, 5(1), 91-100. <https://doi.org/10.32676/n.5.1.8>

Gul, R. i Morande, M. (2023). Challenges in sustaining NGO projects: Financial sustainability and organizational practices. *Nonprofit Management & Leadership*, 33(1), 45-61. <https://doi.org/10.1002/nml.21456>

Gupta, J. i Vegelin, C. (2016). Sustainable development goals and inclusive development. *International Environmental Agreements: Politics, Law and Economics*, 16(3), 433-448. <https://doi.org/10.1007/s10784-016-9323-z>

Hassan, A., Farooq, M. i Qamar, M. (2020). Integrating sustainable development goals into NGO strategies: A bottom-up approach to environmental citizenship. *International Journal of Environmental Studies*, 77(5), 788-804. <https://doi.org/10.1080/00207233.2020.1758857>

Honegger, M., Michaelowa, A. i Roy, J. (2020). Potential implications of carbon dioxide removal for the sustainable development goals. *Climate Policy*, 21(5), 678-698. <https://doi.org/10.1080/14693062.2020.1843388>

Hyiramunda, T. i van den Bersselaar, D. (2024). Local community development and higher education institutions: Moving from the triple helix to the quadruple helix model. *International Review of Education*, 70, 51-85. <https://doi.org/10.1007/s11159-023-10037-7>

- Kholiavko, N., Prytula, Y. i Ivanytska, N. (2021). The role of civil society in sustainable development: Case studies from Eastern Europe. *Sustainability*, 13(4), 1779. <https://doi.org/10.3390/su13041779>
- Kunwar, R. (2024). Extension of the triple helix to quadruple to quintuple helix model. *Journal of Apf Command and Staff College*, 7(1), 241-280. <https://doi.org/10.3126/japfcsc.v7i1.67006>
- Kurz, M. (2021). Advocacy and communication strategies for NGOs: Bridging the implementation gap in sustainable development goals. *Journal of Nonprofit Communication*, 9(3), 210-225. <https://doi.org/10.1080/jnc.2021.632589>
- Lewis, D., Yang, X. i Moise, D. (2021). Dynamic synergies between China's Belt and Road Initiative and the UN's sustainable development goals. *Journal of International Business Policy*, 4(1), 58-79. <https://doi.org/10.1057/s42214-020-00082-6>
- Liyanage, M. i Netswera, F. (2021). Stakeholder participation in local development: A case study. *Development in Practice*, 31(6), 724-739. <https://doi.org/10.1080/09614524.2021.1897310>
- Mahyarni, M. (2024). SMEs digitalization readiness: Sharia fintech framework using quadruple helix perceives. *Serbian Journal of Management*, 19(1), 71-97. <https://doi.org/10.5937/sjm19-44971>
- Maya, J. (2022). Participatory governance and sustainable local development. *Journal of Community Engagement*, 15(2), 34-50. <https://doi.org/10.1111/jce.10234>
- Medeiros, V., Marques, C., Galvão, A. i Braga, V. (2020). Innovation and entrepreneurship as drivers of economic development. *Competitiveness Review: An International Business Journal Incorporating Journal of Global Competitiveness*, 30(5), 681-704. <https://doi.org/10.1108/cr-08-2019-0076>
- Mikelsone, E. (2024). Civil society and trust-building in innovation ecosystems: The role of NGOs in multi-stakeholder collaboration. *Journal of Innovation and Social Change*, 19(1), 56-72. <https://doi.org/10.1080/jisc.2024.7685123>
- Miller, T. R., Wiek, A., Sarewitz, D., Robinson, J., Olsson, L., Kriebel, D. i Loorbach, D. (2016). The role of NGOs in fostering sustainable development: Bridging gaps between theory and practice. *Environmental Science & Policy*, 61, 137-144. <https://doi.org/10.1016/j.envsci.2016.03.014>
- Mineiro, A., Souza, T. i Castro, C. (2021). The quadruple and quintuple helix in innovation environments (incubators and science and technology parks). *Innovation & Management Review*, 18(3), 292-307. <https://doi.org/10.1108/inmr-08-2019-0098>

- Nguyen, H. i Marquès, P. (2021). The promise of living labs to the quadruple helix stakeholders: Exploring the sources of (dis)satisfaction. *European Planning Studies*, 30(6), 1124-1143. <https://doi.org/10.1080/09654313.2021.1968798>
- Nilsson, M., Chisholm, E., Griggs, D., Howden-Chapman, P., McCollum, D., Messerli, P., ... i Smith, M. (2018). Mapping interactions between the sustainable development goals: Lessons learned and ways forward. *Sustainability Science*, 13(6), 1489-1503. <https://doi.org/10.1007/s11625-018-0604-z>
- Nordberg, K., Mariussen, A. i Virkkala, S. (2020). Community-driven social innovation and quadruple helix coordination in rural development. *Journal of Rural Studies*, 79, 157-168. <https://doi.org/10.1016/j.jrurstud.2020.08.001>
- Nugraha, B., Sutanto, R. i Wibisono, R. (2024). Community empowerment through sustainable development initiatives: Lessons from Indonesia. *Journal of Development Studies*, 58(1), 89-105. <https://doi.org/10.1080/jds.2024.5810123>
- Ortigara, A., Kay, M. i Uhlenbrook, S. (2018). A review of the SDG 6 synthesis report 2018 from an education, training, and research perspective. *Water*, 10(10), 1353. <https://doi.org/10.3390/w10101353>
- Ossiannilsson, E. (2023). Open educational resources (OER) and some of the United Nations sustainable development goals. *International Journal of Information and Learning Technology*, 40(5), 548-561. <https://doi.org/10.1108/ijilt-01-2023-0002>
- Pandjaitan, D., Ambarwati, D. i Putri, L. (2022). Quadruple helix: The firm-driven living lab model on eco-tourism Lampung. *Proceedings of the Conference*, 896-902. https://doi.org/10.2991/978-94-6463-008-4_112
- Prayudi, P., Ardhanariswari, K. i Probosari, N. (2020). The quadruple helix communication model in Yogyakarta's creative city development. *Jurnal Aspikom*, 5(2), 294. <https://doi.org/10.24329/aspikom.v5i2.704>
- Roman, M., Varga, H., Cvijanović, V. i Reid, A. (2020). Quadruple helix models for sustainable regional innovation: Engaging and facilitating civil society participation. *Economies*, 8(2), 48. <https://doi.org/10.3390/economies8020048>
- Rosdiana, D. (2020). Innovation for local development: A case of regional sustainability in Southeast Asia. *Journal of Sustainability Studies*, 18(1), 45-62. <https://doi.org/10.1016/j.jss.2020.01.001>
- Stombelli, V. (2020). Corporate social responsibility in hospitality: Are sustainability initiatives really sustainable? Case examples from CitizenM, Lefay and Six Senses. *Worldwide Hospitality and Tourism Themes*, 12(5), 525-545. <https://doi.org/10.1108/whatt-06-2020-0041>

- Tursanurohmad, N. (2023). Quadruple helix as a business communication model of Jakarta MSME assistance. *International Journal of Science Technology & Management*, 4(6), 1690-1698. <https://doi.org/10.46729/ijstm.v4i6.1001>
- United Nations (2015). The 17 Goals. United Nations. <https://sdgs.un.org/goals>
- Vallance, S., Perkins, H. C. i Dixon, J. E. (2020). The role of civil society in implementing the sustainable development goals: A focus on community engagement and local governance. *Sustainable Development*, 28(5), 1015-1028. <https://doi.org/10.1002/sd.2087>
- Wahdiniwaty, R., Firmansyah, D., Dede, D., Suryana, A. i Rifa'i, A. (2022). The concept of quadruple helix collaboration and quintuple helix innovation as solutions for post-COVID-19 economic recovery. *Mix Jurnal Ilmiah Manajemen*, 12(3), 418. https://doi.org/10.22441/jurnal_mix.2022.v12i3.005
- Wang, M., Janssen, A., Bazin, J., Strokal, M., Ma, L. i Kroeze, C. (2022). Accounting for interactions between sustainable development goals is essential for water pollution control in China. *Nature Communications*, 13(1). <https://doi.org/10.1038/s41467-022-28351-3>
- Yusri, M., Cemda, A. i Siregar, S. (2022). Empowering regional development with quadruple helix creative industry model. *Journal of Urban Development and Management*, 1(1), 17-25. <https://doi.org/10.56578/judm010103>

PRILOG 1: Pitanja intervjuja za LAG-ove i OCD-e s područja Osječko-baranjske županije

Opća pitanja

1. Koja je vaša organizacijska misija?
2. Koji su vaši prioriteti djelovanja do 2030. godine?
3. Koji su vaši ključni ciljevi (3-5 ciljeva)?

Pitanja o ciljevima SDG Ujedinjenih naroda

SDG 1: Djeluje li vaša organizacija u suzbijanju siromaštva u lokalnoj zajednici te na koji način?

SDG 2: Imate li u realizaciji projekte fokusirane na suzbijanje gladi i pothranjenosti kod svojih korisnika te na koji način djelujete u tom smjeru?

SDG 3: Na koji način utječete na kvalitetu života građana svih životnih dobi u svojoj lokalnoj zajednici?

SDG 4: Organizira li vaša organizacija edukacije/neformalne oblike učenja za različite ciljne skupine bez obzira na dob, spol, nacionalnu i vjersku pripadnost?

SDG 5: Na koji način organizacijski pridonosite uspostavi rodne ravnopravnosti u zajednici unutar koje djelujete?

SDG 6: Utječe li vaša organizacija na brigu o okolišu s naglaskom na pitku vodu, odnosno održivo upravljanje vodama i ako da, na koji način?

SDG 7: Koliko vaša organizacija podržava pristup čistim izvorima energije i kako?

SDG 8: Djelujete li na unapređenju radnih prava zaposlenika u zajednici te na koji način?

SDG 9: Na koji način potičete i primjenjujete inovacije u zajednici te utječete li na gospodarsku dinamiku i infrastrukturni razvitak?

SDG 10: Doprinosi li vaša organizacija ujednačenom razvitku u svim sektorima (društveni, politički, ekonomski) na lokalnoj, regionalnoj, nacionalnoj i međunarodnoj razini i kako?

SDG 11: Na koji način doprinosite održivom urbanom, a na koji održivom ruralnom razvitku?

SDG 12: Doprinosi li vaša organizacija optimizaciji korištenja prirodnih resursa i kako?

SDG 13: Djelujete li u sprečavanju negativnih posljedica klimatskih promjena te na koji način?

SDG 14: Cilj 14 odnosi se na očuvanje vodenog svijeta (oceane, mora). Kako biste to mogli iskoristiti za očuvanje rijeka, jezera i ostale prirodne baštine na području OBŽ-a (Parkovi prirode i sl.) ?

SDG 15: Obzirom da je OBŽ bogata šumama, poljima i ostalim ekosustavima, koji je vaš prijedlog za njihovo očuvanje i kako vaša organizacija doprinosi tome?

SDG 16: Promovira li vaša organizacija politiku nenasilja, vladavinu prava i jednak pristup pravdi za sve? Ako da, na koji način?

SDG 17: Dijelite li svoja znanja i iskustva s drugim zajednicama kako biste im pomogli u rješavanju sličnih problema?

LOCAL ACTION FOR GLOBAL GOALS – LOCAL ACTION GROUPS AND CIVIL SOCIETY ORGANIZATIONS AS THE DRIVERS OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT IN SLAVONIA AND BARANJA

Igor MAVRIN

Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Academy of Arts and Culture in Osijek,
Ulica kralja Petra Svačića 1f, Osijek, Croatia
imavrin@gmail.com imavrin@aukos.hr

Damir ŠEBO

Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Academy of Arts and Culture in Osijek,
Ulica kralja Petra Svačića 1f, Osijek, Croatia
damir.sebo1@gmail.com dsebo@aukos.hr

Sunčica KNEŽEVIĆ

Association for Creative Development SLAP, Ulica Otokara Keršovanija 31, Osijek,
Croatia
sunstojanovic@gmail.com

Abstract

In September 2015, the member states of the United Nations adopted a program called Transforming our World: The 2030 Agenda for Sustainable Development, which defined seventeen sustainable development goals (SDG17), at the same time committing to achieve them by 2030. The global goals of sustainable development are interconnected and provide an answer to recognized global challenges in different areas. Sustainable development in the contemporary context is divided into three equally important components: environmental sustainability, economic sustainability, and socio-political sustainability, which are included in the defined goals of Agenda 2030. Civil society as a significant element of the entire global development is recognized in the four-fold and five-fold helix models of the system innovation, equally with the state, the academic community, industry, and the environment. The legitimate representatives of civil society are formal communities – non-governmental organizations (NGOs), holders of the non-profit or third sector, and their activities are largely directed towards the common goals of sustainable development. Local action groups (LAGs), oriented towards improving the local environment and correcting inequality, also play a significant role in achieving the common goals of sustainable development. In the Republic of Croatia, they are legally organized as NGOs, which bring together representatives of the public, private, and civil

sectors. This paper investigates how local action groups and civil sector organizations from Slavonia and Baranja are engaged in achieving the global goals of sustainable development. For the research, three hypotheses were set: H1: Local action groups (LAGs) and non-governmental organizations (NGOs) contribute to the achievement of global goals for sustainable development (SDG17) through their activities. H2: Local action groups (LAGs) and non-governmental organizations (NGOs) in Eastern Croatia are focused on achieving all 17 global goals for sustainable development. H3: The mission and strategic goals of local action groups (LAGs) and non-governmental organizations (NGOs) are in line with the global goals of sustainable development. The research was conducted by interviewing the leaders of four local action groups and sixteen non-governmental organizations, and the results obtained from the research show that the civil society organizations operating in the mentioned LAGs try to directly or indirectly contribute to the realization of most of the 17 global goals for sustainable development, as well as that their missions and strategic goals aligned with the global goals of sustainable development.

Key words: quadruple helix, quintuple helix, Sustainable Development Goals (SDG17), urban development, rural development

Key message of the paper: Local action groups and non-governmental organizations in Slavonia and Baranja significantly contribute to the achievement of the Sustainable Development Goals (SDG17), aligning their missions and strategies with the 2030 Agenda.